

מצוות השמיטה

בא שבל המצוות נאמרו כללותהן ופרטותיהן בסיני, עדין יש מקום לשאלתינו למה לא לימד זה אלא במצוות זו לבדוק ולא במצוות ראשונה! ואולי כי לצד שהזכיר מנתנת הארץ, דכתיב: "אשר אני נוטן", דקדק לומר "בהר סיני", לומר כי מהמתה הר סיני, פירוש מה שקיבלו בו (התורה) - היה שנגמרה המנתנה, שעלה מנת (לקיים את) התורה נתן ה' את הארץ:

6. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א הלכה א
מצוות עשה לשבות מעבודת הארץ ועובדות האילן בשנה שביעית, שנאמר: "ושבתה הארץ שבעת ליה", ונאמר: "בחריש ובקצר תשובה", וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו, ביטול מצות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר: "שׂדך לא תזרע וכרמך לא תזמור".

7. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כד
מצוות עשה להשmittah כל מה שתוציא הארץ בשבעית, שנאמר: "והשביעית תשמנתה ונשתחה", וכל הנועל כרמו או סג שדהו בשבעית - ביטול מצות עשה, וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו, אלא יפקיר הכל ויד הכל שווים בכ"מ, שנאמר: "ויאכלו אבויוני עמק", ויש לו להביא לתוך ביתו מעט כדי שambilין מן ההפקר.

8. ספר החינוך מצוה פד
משרשי המצוה: 1) לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו עניין חדש בעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שלא בראש התבילה מנוחה על עצמו. ולמגע הסיר ולעקור ולשרש הכתיב מנוחה על עצמו. ובדרכו יפקיר הכל ויד הכל מרעינוינו דבר הקדומות אשר יאמין הכהרים בתורה ובו יחרשו כל פנותיה ויפרצו חומותיה, באח חובה עליינו להוציא כל זמנייו יום יום ושנה שנה על דבר זה למנות שיש שנים ולשבות בשבעית, ובכן לא يتפרק העניין לעולם מבין עינינו תמיד, והוא עניין שאנו מוציאין ימי השבעה בששת ימי עבודה ויום מנוחה. וכן ציווה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השבתה בה, כדי שיזכרו האדים כי הארץ שמוסכימה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוכזיא אותנו, כי יש אדוון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חוץ הוא מצה אלו להפקרים. 2) ועוד יש תועלת נמצאת בדבר לknوت בזזה מדת הותרונות, כי אין נדייב כנוטן מבלי תקופה אל הגמול. 3) ועוד יש תועלת אחר נמצאה בזזה האדם, שיוסיף האדם בטחון בשם ברוך הוא, כי כל המוצא עם לבבו לחת ולחפקיר לעולם כל גודלי קרקעתו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת, ומולמד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו, לא תחזק בו לעולם מדת היכילות הרבה ולא מיועט הבתחו.

9. ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק לט
ואמנם כל המצוות אשר ספרנום בהלכות שמיטה ויובל, מהם לחמלה על בני אדם והרחהה לבני אדם כולם... ושותסיף הארץ תבואה ותתחזק בעמדת שמותה... ומהם עיון בתקון הפרנסה והכלכלה על ההסתמدة...

10. כל יקר ויקרא פרק כה
(ב) טעם מצוה זו היא להשריש את ישראל במדת האמונה והבטחון בה', כי חש הקב"ה פן בבואם אל הארץ יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי, כאשר כביר מצאה ידם ישכחו את ה' ויסورو בטחונם ממנה, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה וועלם כמנגגו נוגג, ויחשבו שהארץ שליהם היא הטבעי למגרי, כי בשש שנים דרך האומות לעשות שני שנים זרע ושנה אחת בור כדי שלא להכחיש חילה,

1. ויקרא פרק כה

- (א) ויזכר ה' אל משה בחר סיני לאמר:
- (ב) דבר אל בני ישראל ושבטה הארץ אליהם כי תבוא אל הארץ אשר אני נתן לך ושבטה הארץ שבט לה':
- (ג) יש שנים תזרע שׂדך ותש שנים תזמר פרמץ ואספת את תבואה:
- (ד) ובשנה השביעית שבט שפטו היה הארץ שבט לה' שׂדך לא תזרע וכרמך לא תזמר:
- (ה) את ספיקת קציך לא תקצור ואת ענבי נזיריך לא תבצר שבט שפטו היה הארץ:
- (ו) והיתה שבט הארץ לך לאקלה לך ולעבדך ולא מתך ולשכיך ולתושבך הרים עמק:
- (ז) ולבהתך ולמחיה אשר בארץ תהיה כל תבואה לאכל: ס

2. רשיי ויקרא פרק כה

- (א) בהר סיני - מה עניין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני! אלא מה שמיטה נאמרו כללותה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולם נאמרו כללותה ודקוקיה מסיני, כך שנوية בתורת כהנים. ונראה לי שכ פירושה, לפי שלא מציינו שמיטת קרקעות שנשנית בערובות מואב במשנה תורה, לדמיינו שכלהות ופרטותיה כולם נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבר שנזכר למשה, ממשי מסיני היו כולם, כללותהן ודקוקיהן, וחזרו ונשנו בערובות מואב: (ב)
- שבת לה' - לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית: (ז) היה הארץ - לשדות ולכרמים: לא תזמר - שוכצין זמורותיה... (ה) את ספיקת קציך - אפלו לא זרעה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר, והוא קורי ספיק: לא תקצור - להיות מחזק בו כשר קציר, אלא הפקר יהיה לכל: נזיריך - שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם: לא תבצר - אוטם אין בוצר, אלא מן המופקר: (ו) והיתה שבט הארץ וגוי - עפ"י שאסרתים עלייך, לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנוהג בהם כבעל הבית, אלא הכל יהיו שווים בה, אתה ושכיך ותושבך: שבט הארץ לכם לאכללה - מן השבות אתה אוכל, ואי אתה אוכל מן המשמר: לך ולעבדך ולא מתך - לפי שנאמר (שמות כג יא): "ויאכלו אבויוני עמק", יכול היה אסורים באכילה לעשירים? תלמוד לומר "לך ולעבדך ולתושבך - אף הגויים: (ז) ולבהתך ולמחיה - אם חיה אוכלת, בהמה לא כל שכן, שמזונותיה עליך? מה תלמוד לומר ולבהתך ולמתקן? מקיש בהמה לחייה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה - האכל לבהתך מן הבית, כליה לחייה מן השדה - כליה לבהתך מן הבית:

3. שמות פרק כג

- (ו) ושש שנים תזרע הארץ שבט את ארץך ואספת את תבואה:
- (יא) והשביעית תשפטה וניטשתה ואכלו אבויוני עמק ויתרums תאכל פית השדה כו תעשלה לכרכך ליזיתך:
- (יב) ששת ימים תעשה מעשיך ובימים השבעי תשפט למען נזום שורך ותפרק וינפש בו אמתך והג' :

4. אלשיך ויקרא פרק כג

- ואמר, הביטו וראו כי אחרי בואכם אל הארץ אינה ירושה כבר לכם אשר אין לה הפסק, ולא כמתנה הניתנת לירושה שהיא לו כירושה שאין לה הפסק, כי אם אשר אני "נותן" לשון הווה, כלומר תמיד אני נותן אותה, ולא נגמר המנתנה בהחלט פעם אחת, כי אם שככל עת אשר תסרו מאחרי עבירנה לזולכתם:

5. אור החיים ויקרא פרשת בהר פרק כה

- (א) בהר סיני - צריך לדעת למה הזכיר הר סיני במצוות זו, והג' שרבותינו זויל אמרו (تورת כהנים) כי למד

16. עקידת יצחק ויקרא שער סט
 כי במספר שבע שני העבודה ושביתת השבעיות העיר את לבנו והשמע לאוזניו, כי לא שולחנו הנה להיות עבדים נמכרים לאדמה, כי אם לתוכלית אחר נכבד ונפלא ממוני, ושלא נתכוון בעבודתה רק לכדי צורך ואוכל נש ושאר הסיפוקים, בעוד שעליינו להשתדל בהשגת התכליות העליונות... וזאת היא כוונת מתנת הארץ הזאת אל זאת האומה... שכnisitem לארץ אינה להשתעבד לה ולעבודתה להוציא תועלותיה ולאוצר פירוטיה לקבוץ אותם על יד כדי להתעשר בהם, כמו שהיא כוונת שאר העמים בארץותם... רק הכוונה כדי שיעמדו על עצם וידרשו שלמותם כפי רצון בוראים, ובין כך יסתפקו מאשר יצטרכו לredi חייהם... ולקיים ולהזק זה העניין ההכרחי להם, נכתב ונמסר בידם לסייעית, כדי שיודיעו להם כי לא בכך עבדות האדמה יגבר איש, אבל שעבודתם הוא דבר ששובתין ממנה לשם ה', כמו שפירש ואמר: "והייתה שבת הארץ לכם לאכללה" וגוי.

17. חומת אנד ויקרא פרק ט אות א
ש שנים תזרע שדך - פירוש בציורי, על דרך מ"ש:
 "במאותה מיניכו לא תחזו אפילו לא ביום ניסן ולא ביום תשרי", ומוצא שני חדש בכל שנה בטלים, ולהזה נצטו בשמייטה שנה אחת י"ב חדש תמורת השנה חדשים שבתו בכל שנה מהשנה שניות. ו"ש: "ובשנה השביעית שבת שבתו יהיה הארץ לארץ שבת לה"";, שנה זו מקודשת לה' לפרווע הי"ב חדשים, שני חדשים בכל שנה מהשנה שניות.

18. מרן הרב קוק זצ"ל שבת הארץ הקדמה
 סגולת האומה, הטוב האליה הטבע בקרבה, סדר העולם, החיים הישרים והטובים המתאים אל הצדקה והיושור, השקט והשלווה... אין חיי החול יוכלים להוציאו מן הכת אל הפעל. חיים אלה במהותם המעשית התכוופה מסתיריהם הם את ההוד הרוחני של הנשמה האלהית (השוכנת באומה), ומעכבים את הזורת אורחה הבahir והישיר לתוך המיציאות החילונית השלטת. דחיפות הגידול וההשתלומות של החיים צריכה שתצא אל הפעל ע"י נתינת רוח של הפסקה והתנערות מההומת החיים הרגילה. היחיד מתנער מחיי החול לפרקם קרובים - בכל שבת. באה שבת באה מנוחה, מתחלת הנפש להשתחרר מכבליה הקשים... וمبקשת היא לה אז נתיבות עליונות, חפצים רוחניים, כפי טבע מקורה... יום חדש אשר בו מתגלה נתית האומה - הנתיה של החיים האלהיים כמו שהם - ביחידה...

את אותה הפעולה, שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמייטה על האומה בכלל. צורך מיוחד הוא לאומה... כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור האליה שלה בכל מלא זהרו, הצעף והתחרות אשר להם... חול עם העמל והדאגה, השגשוג והתחרות אשר להם... הפסקת הסדר החברתי בצדדים ידועים מתקופה לתקופה מביאה לאומה זו, כשהיא מסודרת על מכונה, לידי עלייתה העצמית למורומי התכוונות הפנימיות שבחיים המוסריים והרוחניים... שנת שבתו מוכחת היא לאומה ולארץ! שנת שקט ושלוה באין נוגש ורוחה... שנת שווון ומרגווע. התפשטות הנשמה בהרחבתה אל היושור האליה המככל חיות בחסד. אין רכוש פרטני מסוים ולא זכות קפנית, ושולום אליו שורר על כל אשר נשמה באפו... בשנה זו מתגלה צבינה של האומה בכלל הודה, במקור רוחה האליה והארה זו, הבהא אחת לשבע שנים, מושכת אחרת עלויות אידיאליות אליהו, שהכחשות האטי של הנשומות הן הולכות וכובשות להן מקום בחיים.

והקב"ה אמר שיש שנים תזרע שדך, מידיו שנה בשנה, ואני מבטיח לך שספיק כוחה שלא תכחיש... ע"י כל המופטים הללו אשר שמתי בידך תדע כי לי כל הארץ, ע"י זה יהיו ענייך נשואות אל ה', כמו שמצוינו בירידת המן ליוםו כדי שייהיו ענייניהם נשואות אל ה' תמיד ויבתו בו תמיד, כך עניינו השמייטה שלא יעדבו האדמה כל שנה שבעית אין זרע ואין קציר וישמו על הנס.

11. הכתב והקבלת ויקרא פרשת בהר פרק כה
 (ד) שבת לה' - שגム עובדי אדמה כאשר ישבוño בשנה ההיא יתעוררו לדרשו את ה' באופן מה, כדי שיתבונן כל אדם שכלי מיני ממשלה ואדנות בתקותונם הם בטלים, ואין עיקר האדנות והממשלה אלא לאדון הכל יתברך (בשם הספרנו ורבנו בחיי).

12. רש"ר הריש שמות פרק כג פסוק י
 בקיים מצוות השמייטה מודעה אומה שלמה קבל עולם, כי ארצה לה', והוא אדוננה האחד והיחיד והאמיתי. בשנה השמייטה היא מושכת את ידה מה השתמש בזכות בעלותה על האדמה, וברגש של כנעה היא מחזירה את אדמתה לאדון הארץ. בעשותה כן היא מכריזה על עצמה ועל "גורים ותושבים" על אדמתה שלה, ומיד ירכינו גאים וראשם. גשי הרוח, שהיו יושבים בטח על אחזותיהם, והיו נוהגים במחוסרי רכוש באטיות הלב וברחמת זדים, עטה ינагו דרך חסד ואהבה בוגרים ובעניינים, וגם חיית השדה תהשכ卜 ביצור בעל זכויות, כי אכן אחת היא אדמת ה', שעליה כולם יושבים יחד:

13. משך חכמה ויקרא פרק כה
 (ג) "ישש שנים תזרע... ושש שנים תזומר... ואספת... ובשנה השביעית שבת שבתוון" - פירוש, שתהנה כל השש שנים וטאוסף תבואה, וזה חפצי שתשבע מרווח טוביה. רק "בשנה השמייטה שבת שבתוון", זהה לחוקי התורה המורומים על ההשגחה וההנאה הנסית, אשר ברכות ה' תתנו הארץ פריה לשלווש השנהות התמידית אין טעם בשמייטה רק לקיימים הנאה הנסית התמידית בשנה השביעית ذי, כל שכן שיש בזה כמה עניינים עמוקים מבנית אנוש, רק מושגים להשם האמתי היודע כל, וזה "שבת שבתוון לה'", והבן.

14. העמק דבר שמות פרק לד
 (כה)... ושביעית ניכר לכל אדם השגחות הנفالה ביחוד לעמו ישראל, דברני תבאות לא ניכר הפרש בין השגחותו בארץ ישראל לבין שاري הארץ, משא"כ בשבייעית שנה שלימה בלי קצר ואסיף, א"א להתקיים בשاري אויה"ע, ורק בשביל שהוא אלהי ישראל מה מתקיים.

15. אברבנאל ויקרא פרק כה
 האנשים שלמים ראיו שיחוסו על אבדת זמנם יותר מאבדת כל הנכסים והमמוןות שהיה לו להם, שמיי שנות האדם וחיוו הוא הדרך אשרילך בו האדם להשיג שלמותו, וכך שאמרו: "יפה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים מכל חיי העולם הבא", ולהיות ימי האדם ושותות חיוו מעט מזער בערך השלמות שיקנה, لكن ראוי שלא יאבذ האדם את זמנו, כי היום קצר והמלאה מרובה, ולכן אמר רבבי מאיר: "הווי ממעט בעסק ועסוק בתורה"... הנה מפני זה עצמו צוה יתרברך במצב השמייטה ובמצות היובל, שהיתה השמייטה ששנים לעבוד את האדמה ובשנה השבייעית שבת שבתוון, להעיר ולרמזו שימי שנותינו בהם שבעים שנה... ולכך "שבת שבתוון יהיה הארץ" ו"שבת לה'", כי אז תדקן הנפש עם בראה ותעזוב העסקים הגשמיים. הנה אם כן טעם מצות השמייטה הוא שיזכרו האדים כמה ימי שני חייו, לפי שהתכלית בה הוא להשגת שלמותו.